

The Status and Role of Women in Judaism

UDC: 296:305-055.2

DOI: <https://doi.org/10.15421/172565>**Svitlytska Violeta**Ph. D. Student, <https://orcid.org/0000-0002-9807-8054>, vio_sv@ukr.net*State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky» (Odesa, Ukraine)***Abstract.**

Contemporary religious studies have shown a growing interest in examining gender aspects within confessional traditions, particularly concerning the role of women in Judaism. The rethinking of female religious identity gains special relevance against the backdrop of sociocultural transformations driven by feminist discourse, modernization processes, and demands for gender equality. The aim of this study is to identify the specific features of defining the social and religious status of women in Judaism and to explore the transformations of their role within Jewish communities in the context of traditional religious conceptions and contemporary feminist discourses.

Results. The article traces the changes in perceptions of the female role based on an analysis of religious texts, halakhic norms, and social practices; it highlights the impact of feminist theology on the revision of patriarchal hermeneutics; it describes the process of opening rabbinical seminaries to women in liberal Judaism; and it identifies key contradictions between traditional beliefs and current trends. It is emphasized that while both Orthodox and liberal streams recognize women's contribution to preserving Jewish tradition, raising children, and transmitting spiritual values, their approaches to including women in public religious life differ fundamentally.

Conclusions. Modern Judaism demonstrates a pluralism of models of female participation, ranging from traditional subordinate roles to active leadership. Gender issues in religion require an interdisciplinary approach that integrates methods of religious studies, sociology, philosophy, and gender studies. The gradual revision of entrenched norms opens new prospects for the inclusive development of religious communities and the reinterpretation of female religious identity.

Keywords: woman, gender role, feminist theology, social system, religious practice, gender equality, patriarchal norms, participation in public life

Місце та роль жінки в іудаїзмі

Світлицька Віолета*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)***Анотація.**

У сучасному релігієзнавстві спостерігається зростаючий інтерес до вивчення гендерних аспектів у конфесійних традиціях, зокрема до ролі жінки в іудаїзмі. Переосмислення жіночої релігійної ідентичності набуває особливої значущості на тлі соціокультурних трансформацій, викликаних впливом феміністичного дискурсу, модернізаційних процесів і запитів на гендерну рівність. Мета дослідження – виявлення особливостей визначення соціального та релігійного статусу жінки в іудаїзмі, а також осмислення трансформацій її ролі в юдейських громадах у контексті традиційних релігійних уявлень і сучасних феміністичних дискурсів.

Результати. У статті простежено зміни у сприйнятті жіночої ролі на основі аналізу релігійних текстів, галахічних норм і соціальних практик; з'ясовано вплив феміністичної теології на перегляд патріархальної герменевтики; описано процес відкриття рабинських семінарій для жінок у ліберальному іудаїзмі; виявлено ключові суперечності між традиційними уявленнями та сучасними тенденціями. Акцентовано на тому, що жіноча участь у збереженні єврейської традиції, вихованні дітей і переданні духовних цінностей визнається обома течіями, однак їхні підходи до залучення жінок до публічного релігійного життя принципово різняться.

Висновки. Сучасний іудаїзм демонструє плюралізм моделей жіночої участі, які варіюються від традиційної підлеглої ролі до активного лідерства. Гендерна проблематика в релігії потребує міждисциплінарного підходу, що поєднує методи релігієзнавства, соціології, філософії та гендерних студій. Поступовий перегляд усталених норм відкриває нові перспективи для інклюзивного розвитку релігійної спільноти та переосмислення жіночої релігійної ідентичності.

Ключові слова: жінка, гендерна роль, феміністична теологія, соціальна система, релігійна практика, гендерна рівність, патріархальні норми, участь в громадському житті

Вступ.

Сучасна гуманітаристика дедалі більше звертається до вивчення ролі жінки у різних сферах духовного, соціального й культурного життя, що є наслідком розвитку гендерних студій, зростання уваги до проблеми прав жінок, а також переосмислення традиційних уявлень про соціальні ролі в історичному й релігійному контекстах. Особливу наукову цінність має дослідження статусу жінки в рамках світових релігій, адже саме релігійна традиція часто виступає носієм нормативних моделей поведінки, які формують ціннісні орієнтири суспільства та визначають межі допустимого для представників різних соціальних груп, зокрема – для жінок.

Іудаїзм як одна з найдавніших монотеїстичних релігій демонструє складну й багатогранну систему уявлень про жінку, яка формувалася впродовж століть під впливом священних текстів, релігійного права, філософських трактатів і культурних практик. У традиційному юдейському суспільстві жінка мала чітко окреслену роль, пов'язану з родинним життям, ритуальною чистотою та виконанням обов'язків у межах громади. Водночас історія розвитку іудаїзму демонструє неоднорідність підходів до осмислення жіночої природи, прав і обов'язків жінки: від нормативної обмеженості до визнання її особливої духовної значущості.

Актуальність дослідження зумовлена зростанням інтересу сучасної гуманітарної науки до вивчення релігійних традицій крізь призму гендерної проблематики, що спричинено необхідністю переосмислення ролі жінки в соціокультурних і духовних системах. Іудаїзм, як одна з найдавніших монотеїстичних релігій, характеризується складною системою нормативних уявлень про статус і функції жінки, які формувалися під впливом релігійного права (Галахи), філософських концепцій, культурних настанов і історичних умов. Осмислення цих аспектів є важливим для поглиблення міжкультурного діалогу, подолання гендерних стереотипів і реконструкції традиційної картини світу. Особливої ваги дослідження набуває в контексті сучасних суспільних дискусій щодо релігійного фемінізму, прав жінок і гендерної рівності в межах конфесійних спільнот.

Метою дослідження є виявлення особливостей визначення соціального та релігійного статусу жінки в іудаїзмі, а також осмислення трансформацій її ролі в юдейських громадах у контексті традиційних релігійних уявлень і сучасних феміністичних дискурсів.

Аналіз наукових публікацій, присвячених ролі жінки в іудаїзмі, засвідчує зростання інтересу до проблеми гендерної рівності в релігійному дискурсі. У своїх дослідженнях З. Швед (2023) акцентує увагу на впливі феміністичного дискурсу на релігійні практики та герменевтику іудаїзму. Аналізуючи концепти гендерної рівності, вона вказує

на поступову трансформацію уявлень про соціальний статус жінки в межах релігійної системи. Т. О. Костіна (2020) розглядає історичну еволюцію гендерних відносин, відзначаючи, що патріархальні норми іудаїзму закріпили нерівноправний розподіл ролей, що обмежувало жіночу участь у релігійному житті. У дослідженні Г. Л. Теслюк (2021) підкреслюється активна роль біблійних героїнь Яель та Юдити, які порушують традиційні гендерні очікування. Аналіз локального контексту виявляє суперечливість становища єврейських жінок, як показує М. Sidiropoulou (2020) на прикладі єврейської громади в Греції.

Зміни в релігійному та гендерному дискурсах у глобальному контексті досліджуються Л. Филипович та В. Титаренком (2021), які зазначають вплив секуляризації та плюралізації релігійних практик на переосмислення жіночої ролі. М. Raphael (2019) формулює засади феміністичної теології в іудаїзмі, пропонуючи інклюзивну інтерпретацію релігійного вчення, що враховує жіночий досвід. Аналогічні ідеї розвиває J. Baskin, яка аналізує поступове включення жінок у рабинське служіння та релігійне лідерство в реформістських напрямках.

І. Шкіцька (2021) порівнює уявлення про жінку в українській та єврейській культурах, акцентуючи на суперечності між традиційною домашньою роллю і участю жінок-пророчиць у духовному житті. І. Святненко (2017) та Т. Meacham (2021) констатують різницю між ортодоксальним та модерністським підходами до гендерної ролі жінки в іудаїзмі. І. Ronit (2013) і І. Старовойт (2017) відзначають історичну динаміку жіночого статусу, підкреслюючи, що сучасні реформи сприяли активізації участі жінок у релігійному житті. М. Рожило (2015) і З. Швед (2024) фіксують напругу між традицією та сучасністю, звертаючись до філософських засад гендерної ідентичності в юдейському дискурсі.

Результати дослідження.

Протягом історії людства більшість суспільств формувалася за патріархальними моделями, які закріплювали нерівність статей у соціальній, політичній та релігійній сферах. У традиційних культурах релігійні норми не лише відображали, а й інституціоналізували підпорядковане становище жінки в родині та громаді. Водночас сучасні трансформації, зокрема в реформістських і консервативних течіях іудаїзму, демонструють поступове розширення можливостей для жінок у релігійному житті, включно з рабинським служінням, участю в богослужіннях і тлумаченні текстів.

Навіть ортодоксальний іудаїзм зазнає змін: жінки долучаються до релігійної освіти й суспільно значущих ролей, не виходячи за межі конфесійних норм. Історичний аналіз показує, що системна гендерна нерівність була характерною не лише для юдейської традиції, а й для більшості стародавніх

цивілізацій. Жінки зазнавали обмежень у доступі до освіти, публічного життя й майнових прав, а домінантною залишалася функція материнства.

У патріархальних культурах, зокрема в античності й на Близькому Сході, народження дівчат вважалося менш бажаним, що зумовлювало соціальну маргіналізацію. Водночас юдаїзм, сформований у межах патріархального суспільства, не був цілковито монолітним у ставленні до жінки. Попри обмеження, жінка виступала носієм релігійної традиції в межах родини, а окремі постаті, як-от Девора чи Берурія, засвідчують можливість жіночої активності в релігійному просторі.

Біблійні сюжети, як-от історії Яель та Юдити, ілюструють образ жінки як рішучої й активної діячки, здатної впливати на хід подій. Їхні вчинки, хоча й пов'язані з насильством, отримують моральне виправдання в релігійному наративі. Такі приклади кидають виклик традиційним уявленням про жіночу пасивність і підкреслюють потенціал жінки як духовної й історичної постаті.

Біблійні постаті Яель і Юдити демонструють потенціал жінки виходити за межі традиційних соціальних ролей, що, хоча і є винятком у патріархальному контексті, не суперечить релігійному наративу, який трактує їхні дії як прояв Божої волі. Це свідчить про амбівалентність ставлення до жіночої активності: поряд із нормативними обмеженнями

існує визнання її ролі в критичних історичних моментах.

Юдаїзм у своїй структурі демонструє подвійний підхід до жіночої ролі: з одного боку – регламентація і виключення з офіційного релігійного життя, з іншого – неформальне, але вагоме залучення жінок до збереження традиції, ритуалів і виховання. Їхня участь у релігійній практиці реалізується через обряди, родинну релігійність та символічне служіння, що сприяє тяглоті духовної культури (Sidiropoulou, 2020).

Порівняння з іншими релігійними традиціями, зокрема православ'ям, засвідчує подібну тенденцію: жінки, не маючи формалізованого доступу до релігійного лідерства, відіграють значну роль у підтриманні віри й релігійної ідентичності громади. Водночас тісний зв'язок юдаїзму з національною самосвідомістю зумовлює обережність щодо змін у релігійній структурі, зокрема в переосмисленні гендерних ролей (Филипович, & Титаренко, 2021).

Із 1970-х років феміністична теологія в юдейському контексті почала активно критикувати патріархальні інтерпретації текстів, вказуючи на символічні та мовні механізми виключення жінки з релігійного простору. Це сприяло формуванню нової моделі релігійного досвіду, в якій жінка виступає не лише носієм традиції, а й активною учасницею духовного оновлення.

Табл. 1.

Феміністичний рух в юдаїзмі (за M. Raphael)

Дослідниця	Основні ідеї	Вплив на роль жінки в юдаїзмі
<i>Джудіт Пласков</i>	Юдаїзм потребує переосмислення жіночої ролі. Бог не має бути виключно чоловічим образом. Жінки повинні мати доступ до релігійного лідерства.	Поява жінок-рабинів у реформістському юдаїзмі, перегляд текстів і використання інклюзивної мови щодо Бога.
<i>Джудіт Оксхорн</i>	Уявлення про Бога як чоловічу єдність формує підпорядковане становище жінок у релігії та суспільстві.	Формування академічних дискусій про гендерну рівність у релігії, вплив на модернізацію юдейської богословської думки.
<i>Рейчел Адлер</i>	Жінки у юдаїзмі залишаються «невидимими», їхня роль зведена до об'єкта, а не суб'єкта релігійного дискурсу.	Збільшення уваги до жіночої присутності у релігійних обрядах, зростання числа ініціатив щодо гендерної рівності в юдаїзмі.
<i>Синтія Озік</i>	Юдаїзм не забороняє дегуманізацію жінок, тому необхідно оновити його моральний кодекс, зокрема через додавання «Не применшуй людяності жінок».	Поширення феміністичних ідей у юдейській теології, посилення ролі жінки у прийнятті релігійних рішень.

Однією з провідних постатей у формуванні єврейської феміністичної теології є Джудіт Пласков, яка першою критично осмислила патріархальний характер іудаїзму, вказуючи на закріплення підлеглого становища жінки як у релігії, так і в суспільстві. Подібні ідеї розвивали Джудіт Оксхорн, Рейчел Адлер та Синтія Озік, які підкреслювали відсутність жінок у юдейському каноні та закликали до перегляду релігійних уявлень (Raphael, 2013).

Під впливом феміністичної критики реформістські, консервативні й реконструктивістські напрями іудаїзму відкрили жінкам доступ до рабинських посад, канторських функцій та участі в богослужіннях. Літургія стала інклюзивнішою, релігійна мова – менш маскулінною, а освіта – відкритою для жінок. Практика спільного богослужіння демонструє прагнення до гендерної рівності. Ці зміни супроводжувалися ширшими соціальними трансформаціями, включно з підтримкою репродуктивних технологій задля демографічної стабільності (Baskin, 2016).

Натомість ортодоксальний іудаїзм зберігає традиційне розуміння жіночої ролі – через родинні обов'язки, дотримання обрядів та духовне виховання. Жінка не бере участі у мініяні, звільнена від деяких заповідей, однак саме вона є носієм єврейства як спадкового статусу. Попри обмеження, її функція є символічно й культурно вагомою.

З середини XX століття в ортодоксальному середовищі розпочався поступовий розвиток жіночої релігійної освіти: відкриваються коледжі, хоча навчальні програми для жінок менш поглиблені. У ліберальному іудаїзмі жінки отримали рівноправний доступ до рабинських семінарій. Показовими є постаті Джекі Табік (перша рабинка у Великій Британії, 1975), Полін Бебе (Франція, 1990) та діяльність руху *Bet Debora*, який у 1999 році ініціював феміністичні конференції для зміцнення голосу єврейських жінок (Béatrice, 2025).

У традиційному іудаїзмі жіноча роль історично обмежувалася репродуктивною функцією, а її тілесність розглядалася як загроза, що потребує контролю. Це сприяло формуванню образу жінки як об'єкта власності й виключенню з виконання низки «почесних» заповідей (Святенко, 2017). Доступ до духовного авторитету був ієрархізованим, а релігійна ідентичність жінки – похідною від її зв'язку з чоловіками.

Попри опір ортодоксального середовища, останні десятиліття позначені розширенням доступу жінок до юдейської освіти, що стимулює перегляд традиційних ролей. Водночас ортодоксальні авторитети й надалі вважають жіночу участь обмеженою родинною сферою.

Гендерна асиметрія посилюється й на мовному рівні: у Торі звернення формулюються в чоловічому роді, що автоматично виключає жінок з кола адресатів

(Meacham, 2021). Дослідження І. Сассона вказує на можливість перегляду гендерної ієрархії в межах галахи як історично зумовленої, а не богонатхненної конструкції (Ronit, 2013).

Соціологічний підхід до релігії дозволяє інтерпретувати її як канал соціалізації, що передає гендерні стереотипи та закріплює їх як «природні». Релігія, таким чином, легітимізує патріархальні норми, опираючись на авторитет Божого закону (Старовойт, 2017).

У православній та юдейській традиціях простежується концептуальна спільність у трактуванні ролі жінки, зокрема в контексті її місця в родині. В обох релігіях сім'я розглядається як основний осередок духовного виховання, у якому формуються моральні цінності, релігійні уявлення та світогляд особистості. Особливу увагу приділяється материнству як засобу збереження віри та міжпоколінної передачі традицій.

У православ'ї сім'я інтерпретується як «мала церква», де мати виконує функцію духовної наставниці. Вона покликана виховувати дітей у любові до Бога, прищеплювати їм моральні чесноти – смирення, терпіння, співчуття – та особистим прикладом демонструвати благочестивий спосіб життя. Її участь у молитовному житті, дотриманні християнських норм та обрядовості стає взірцем для формування релігійної ідентичності дитини (Рожило, 2015).

У юдейській традиції материнська роль також має глибоке релігійне значення. Саме жінка відповідає за дотримання заповідей у побуті, зокрема щодо кашруту та шабату, а також за релігійне виховання дітей відповідно до вимог Тори. Особливої ваги набуває факт, що згідно з галахічними нормами, єврейська ідентичність передається по материнській лінії, що підкреслює духовну та культурну відповідальність жінки в контексті збереження народу Ізраїлю. Таким чином, і в православ'ї, і в іудаїзмі материнство має не лише біологічний, а й глибоко сакральний зміст, що вивисує роль жінки як хранительки віри, етики та національної тягlosti.

Образ жінки в юдейській традиції формувався з найдавніших часів і завжди був тісно пов'язаний із релігійними нормами та духовними практиками. У біблійній спадщині закарбовано постаті праматерів – Сари, Ривки, Рахель і Леї, які уособлюють благочестя, вірність Богові та моральну стійкість. Упродовж століть юдейська традиція визнавала значущість жіночої ролі у сфері родинного виховання, дотримання приписів Галахи та підтримання духовної спадщини.

Однак у міру розвитку соціуму виникла потреба у переосмисленні жіночої ролі в іудаїзмі. Феміністичні інтерпретації, що апелюють до ідеї гендерної рівності, ставлять під сумнів традиційні обмеження, зокрема щодо участі жінок у релігійному житті. З одного боку, іудаїзм визнає вирішальну роль жінки в передачі релігійної культури та формуванні

духовного обличчя громади. З іншого – ортодоксальні підходи досі обмежують доступ жінок до вивчення Тори, виконання ритуалів і участі в публічному богослужінні.

Сучасне переосмислення ролі жінки в іудаїзмі базується на розширенні її можливостей у релігійній освіті, духовному служінні та громадському лідерстві. Відкриття рабинських семінарій для жінок, активізація феміністичних дискусій у єврейських громадах і поява жінок-лідерок у реформістських течіях засвідчують поступове, хоча й нерівномірне, наближення до принципів рівноправності. У цьому контексті традиція адаптується до нових соціокультурних умов, прагнучи поєднати вірність канону з потребами сучасного суспільства.

Висновки.

Аналіз релігійних текстів, соціокультурних традицій і сучасних наукових підходів дає підстави стверджувати, що жіноча роль в іудаїзмі є багатовимірною, динамічною й історично змінною. Від початкового розуміння жінки як носійки родинних і репродуктивних функцій до поступового залучення до релігійної освіти, богослужіння та лідерства – цей процес позначений постійним напруженням між традицією і модернізацією.

У класичному (особливо ортодоксальному) іудаїзмі жінка виконувала ключову, але здебільшого приватну роль – як хранителька родинної духовності, вихователька й носійка конфесійної тягlosti. Її участь у публічному релігійному просторі регламентувалася галахічними нормами, що закріплювали її маргінальне становище в структурі духовної влади

як через герменевтику, так і через мовну специфіку сакральних текстів.

Водночас із другої половини XX століття під впливом феміністичної теології, соціології релігії та глобальних трансформацій відбувається переосмислення жіночої ролі. Реформістські, консервативні й реконструктивістські напрями відкривають для жінок доступ до духовних посад, рівноправної участі в богослужінні й релігійній освіті. Символом змін стало відкриття рабинських семінарій для жінок і виникнення феміністичних ініціатив на кшталт Bet Debra, а також поступова інклюзія матриархів у літургійні тексти.

Попри це, в ортодоксальному іудаїзмі досі домінує традиційне тлумачення жіночої ролі – як значущої, але не рівної чоловічій. Жінка визнається центральною у вихованні та збереженні традицій, однак її публічна релігійна функція залишається обмеженою. Така подвійність – функціональна важливість при водночас обмеженому доступі до формального впливу – вимагає подальшого богословського й соціального осмислення.

Отже, сучасний іудаїзм демонструє спектр підходів до жіночої участі – від традиційно-обмежувального до реформістсько-інклюзивного. У центрі цих змін перебуває прагнення до балансу між вірністю релігійному канону та відкритістю до соціальних змін, включно з гендерною рівністю. Надалі дослідження потребуватимуть міждисциплінарного підходу, що поєднує релігієзнавство, соціологію, філософію та гендерні студії.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Костіна, Т. О. (2020). Генеза гендерної рівності у стародавні часи. *Теорія та історія соціології. Психологія особисті, (15)*, 153–157. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.15.25>
- Рожило, М. (2015). Образ жінки у релігійній періодиці (на матеріалі часописів 30-х років XX ст. «Церква і народ» та «Шлях»). *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи, 7–8(6)*, 157–160. Відновлено з <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/10227/1/Rozhylo.pdf>
- Святненко, І. О. (2017). Гендерна культура ортодоксального та модерністського іудаїзму. *Науково-теоретичний альманах Грані, 20(2)*, 49–54. <https://doi.org/10.15421/171724>
- Старовойт, І. (2017). Сучасний погляд на гендерне питання в царині релігії в історичній ретроспективі. *Філософські науки. Схід, 3(149)*, 99–103. [https://doi.org/10.21847/1728-9343.2017.3\(149\).105228](https://doi.org/10.21847/1728-9343.2017.3(149).105228)
- Теслюк, Г. Л. (2021). До питання зображення жіночого насильства в Біблії: історії Яель та Юдити. *Наукові записки НАУКМА. Філософія та релігієзнавство, (8)*, 80–87. <https://doi.org/10.18523/2617-1678.2021.8.80-87>
- Филипович, Л. О., & Титаренко, В. В. (2021). Філософія культури і релігієзнавство. *Мультиверсум. Філософський альманах, 1(173)*, 71–86. <https://doi.org/10.35423/2078-8142.2021.1.1.06>
- Швед, З. В. (2023). Витоки філософського дискурсу в єврейській духовній традиції XII століття. *Гуманітарно-релігієзнавчий вісник, 2(22)*, 54–58. <https://doi.org/10.17721/sophia.2023.22.11>
- Швед, З. В. (2024). Феміністичний дискурс в суспільних практиках сучасності. *Перспективи. Соціально-політичний журнал, (3)*, 158–166. <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.3.19>
- Шкіцька, І. Ю. (2021). Образ жінки в українській та єврейській культурах. In *Catholic University in Ružomberok, VERBUM-vydavateľstvo KU*, 39–52. Відновлено з <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42338>
- Baskin, J. (2016). *Judaism and Gender*. In N. Naples (Ed.), *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Gender and Sexuality Studies*. John Wiley and Sons Ltd. Retrieved from <http://onlinelibrary.wiley.com/book/10.1002/9781118663219>
- Béatrice, D. (2025). Gender and profound changes in European Judaism. *Encyclopédie d'histoire numérique de l'Europe*. Retrieved from <https://ehne.fr/en/node/12339>
- Frumkina, A. (2021). Postmodern Principles in Integrated Teaching of Foreign Languages and Fine Arts to Primary Learners in the New Ukrainian School. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala, 13(4)*, 579–594. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.4/499>

- Meacham, T. (2021). Legal-Religious Status of the Jewish Female. *Shalvi/Hyman Encyclopedia of Jewish Women*. Retrieved from <https://jwa.org/encyclopedia/article/legal-religious-status-of-jewish-female>
- Raphael, M. (2019). The Impact of Gender on Jewish Religious Thought. *Exemplar: Jewish Feminist Theology. Melilah Manchester Journal of Jewish Studies (1759-1953)*, 13(1), 30-35. <https://doi.org/10.31826/mjj-2019-130106>
- Ronit, I. (2013). The Status of Women in Jewish Tradition. *Shofar: An Interdisciplinary Journal of Jewish Studies*, 31(2), 151-154. <https://doi.org/10.1353/sho.2013.0027>
- Sidiropoulou, M. C. (2020). Modern Greek Jewish Women: Paths and Identities. *Women in Judaism: A Multidisciplinary E-Journal*, 15(2). Retrieved from <https://wjudaism.library.utoronto.ca/index.php/wjudaism/article/view/33654>

REFERENCES

- Baskin, J. (2016). *Judaism and Gender*. In N. Naples (Ed.), *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Gender and Sexuality Studies*. John Wiley and Sons Ltd. Retrieved from <http://onlinelibrary.wiley.com/book/10.1002/9781118663219>
- Béatrice, D. (2025). *Gender and profound changes in European Judaism. Encyclopédie d'histoire numérique de l'Europe*. Retrieved from <https://ehne.fr/en/node/12339>
- Frumkina, A. (2021). *Postmodern Principles in Integrated Teaching of Foreign Languages and Fine Arts to Primary Learners in the New Ukrainian School. Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 13(4), 579-594. <https://doi.org/10.18662/rem/13.4/499>
- Fylipovych, L. O., & Tytarenko, V. V. (2021). *Philosophy of culture and religious studies. Multyversum. Filosofskyi almanakh*, 1(173), 71-86. <https://doi.org/10.35423/2078-8142.2021.1.1.06>
- Kostina, T. O. (2020). *Genesis of gender equality in ancient times. Teoriia ta istoriia sotsiologii. Psykholohiia osobysti*, (15), 153-157. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.15.25>
- Meacham, T. (2021). *Legal-Religious Status of the Jewish Female. Shalvi/Hyman Encyclopedia of Jewish Women*. Retrieved from <https://jwa.org/encyclopedia/article/legal-religious-status-of-jewish-female>
- Raphael, M. (2019). *The Impact of Gender on Jewish Religious Thought. Exemplar: Jewish Feminist Theology. Melilah Manchester Journal of Jewish Studies (1759-1953)*, 13(1), 30-35. <https://doi.org/10.31826/mjj-2019-130106>
- Ronit, I. (2013). *The Status of Women in Jewish Tradition. Shofar: An Interdisciplinary Journal of Jewish Studies*, 31(2), 151-154. <https://doi.org/10.1353/sho.2013.0027>
- Rozhylo, M. (2015). *The image of a woman in religious periodicals based on 1930s journals "Church and People" and "The Way". Masova komunikatsiia: istoriia, sohodennia, perspektyvy*, 7-8(6), 157-160. Retrieved from <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/10227/1/Rozhylo.pdf>
- Shkitska, I. Yu. (2021). *The image of women in Ukrainian and Jewish cultures. In Catholic University in Ružomberok, VERBUM-vydavatelstvo KU*, 39-52. Retrieved from <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42338>
- Shved, Z. V. (2023). *The origins of philosophical discourse in the 12th-century Jewish spiritual tradition. Humanitarno-relihieznavchyi visnyk*, 2(22), 54-58. <https://doi.org/10.17721/sophia.2023.22.11>
- Shved, Z. V. (2024). *Feminist discourse in contemporary social practices. Perspektyvy. Sotsialno-politychnyi zhurnal*, (3), 158-166. <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.3.19>
- Sidiropoulou, M. C. (2020). *Modern Greek Jewish Women: Paths and Identities. Women in Judaism: A Multidisciplinary E-Journal*, 15(2). Retrieved from <https://wjudaism.library.utoronto.ca/index.php/wjudaism/article/view/33654>
- Starovoit, I. (2017). *A modern view of gender issues in the field of religion in historical retrospect. Filosofski nauky. Skhid*, 3(149), 99-103. [https://doi.org/10.21847/1728-9343.2017.3\(149\).105228](https://doi.org/10.21847/1728-9343.2017.3(149).105228)
- Svyatnenko, I. O. (2017). *Gender culture of the Orthodox and Modernist Judaism. Scientific and Theoretical Almanac Grani*, 20(2), 49-54. <https://doi.org/10.15421/171724>
- Tesliuk, H. L. (2021). *On the issue of depicting female violence in the Bible: the stories of Jael and Judith. Naukovi zapysky NUKMA. Filosofiia ta relihieznavstvo*, (8), 80-87. <https://doi.org/10.18523/2617-1678.2021.8.80-87>